

404(32)

1-10*

Hunting & trapping methods & beliefs of Matlales
 people
 No. 6
 25 JAN 1940
 Mahloana, A.J.
 K34/12
 indexed

404(32) 5p (8) 0

Diphoofole tša xo se tsongwake ke Matšealetsela
 kxapaasôso, le moswe. Matšealetsela ke
 khwethiane e sepela le bafifa, batho ba
 bošixo, balei kxapaasoso ke phsinyaleraxa
 e nna ka metsing, e sonya ruri le tše
 nnotho a e swere. Mošwe o nna moleteng,
 o na le monkwana o mobe. Phoofole tše
 di tsongwaxo ke fipo, pitsi, thutlwa, nare,
 thšukutu, phofu, kxokong, phala, letlabo,
 sesêle, phuti, phudufudu, mmutla, pela
 thlolo, kxano, thšipa le thšipo. Tlou e ya
 lewa tša ka tene fela, ba e tsena ka
 maraxong. Pitsi e e ya lewa. Thutlwa, nare
 thšukutu, phofu, kxokong, phala, nare le
 letlabo di a lewa. Sesêle xa se lewa
 serafa dinose. Phuti, Phudufudu, mmutla,
 pela, kxano, thlolo, thšipa le thšipo di
 a lewa. Thšipa le thšipo a
 mošimeng le kxano. Phoofole
 bose ke phofu, xe ba e
 bare phofu morwa matlale
 sa diphoofole. Pela e ya
 letlalo la yona le dira le
 jotse la xo tiya.

see a
 ser 195 ya
 same
 subject a
 same
 author

404 II

2

xo rea le xo tsoma No. 6

134/12

2

Diphoofolo di lotwa mehlala, di tsebya ka yona. Di rewa ka mekxwa e mentši, di fa xongwe ba di epela molete ba hlómela dithata tša di nthla ka molefeng tša emela^{xodi mo} tša lebelela xodim ba di thlako-ditse matsi, xore xo phoofolo e wete ka molefeng, mafatša a etsi metša a e bolae. Mo xodi mo xa mošima ba bea matlakala a di xore phoofolo e selemoxe, e tle e wele. Dinkwe di thewa ka sefu, sa xo kukwa ke banna ba baralo le xe baile bane xe ba nyaka sefu, ba nyaka dithenkwa (Dithenkwa - dithata tša xo thea sefu) Ba bea nama kwa mothsexo a sona, e tlare tse nkwe ere ke latelela nama ya a xata dithenkwa, sa ekxatla, ya ehwa. Xe metho a rile a sepela a bona nkwe xoba tau, ohlaba mokxoši wa sebata-kxomo; are iuu! Sebata kxomo Banna ba tla jo tšwela ba patlakete Harumo, x dilepe tša maxaxane, le dihlako, le dithšukudu. Mokxoši wa Sebata kxomo ohlabya fela xe xo bonwe

404

III xo rea le xo³tsoma no.6

3

K34/12

Ba fete ba e kwatse ka marumo.
 Tau le nkwe ba di bolaya ka lesolo
 Mmutla, -kxokong ba kxona xo di bolaya
 ba niroši. Lethsolo le lexoloke la mošate
 la kolôlo, xo bitšwa setšaba pitso
 ka moraxo ya xe xo binuwe kitinki.
 Ba du feta bare thaba tikwa dikwe
 ba e namela, ba thswere dithokale
 ka marumo, xe e tšwile bare hiya!
 Tiiya! dimpya tša belexana nayo,
 phoofolo eo baraxo ke kolôlo e thš-
 abela bathong xe dimpya di e kobile
 Xe ba e boldile e išwa mošate, ya
 o nthšwa diblare le diphêko tša xo
 nthša ~~lesema~~. Banna ba lesolo ke
 masoxana, ba kixetha mphato o moswa
 ya e ba ona o yaxo kolôlong. Bušima
 ne ba diša dipudi, ba tsoma mebutla. Ba
 thoma e sale mašoboro. Mediro wa mašoba
 ro ke xo diša. Kxale mašoboro a be a
 thswenya batho, xe ba sepela ba
 ngateletša ditsiba ka thoko, xe motho
 a ka hlakana le bôna a, sexa, ba a
 nimetha, xba be ba sena molato, ka xois
 batla be ba sa ruda

~~404~~ Xo rea le xo tsoma No.6 K34/12

Kxosi e be e se na maatla le di phoofolo. Phoofole ye ngwe le ye ngwe e be e jo bolaiwa kantle le tumetelo ya Kxosi, nkwe yona xe e bolailwe, letlalele ya mošate. Xa le aparwe ke mošivanam xe ba ya lesolong ba šetše ba fukilwe ka dihlaré, ba a pere ditsiba xe ba fokiwa, ngaka e ba xaša ka sehlare nmele o, e ba xaša ka boditse, e apere dixweke ka pitša, xa ba seno fokiwa ba ekisa xe ba kubile manaba a bona, ba a kitima le kxoro ya mošate, ba eta bare tswitšwitšwi, ba letša melodi, xe ba fihla mathlakung a kxoro ba a xowetša mathlaku ka marumo, ba boya ba tšošitše ka lebelo ba le lebile zitša ya ditlalele, ba feta ba kotarua kxaufsi le yona. Ka moraxo ba dira byalo xapelexape. Xe ba fokile marumo ba, tla kxona baya kololong Lesoxana le le sa tatexo xo fokiwa le thšaba, Kxosi e mo romela masoxana sa swara, a mo inamiša, a kxona a fokilwa. Masoxana a a fukilwexo kona a a swanetšexo xo ya thlalanong le tethsolona.

V Hunting and trapping methods and beliefs
 xo vea le xo tsoma No. 6 of Matlala's
 404 ^{134/12} people

Lesolo le be le hōla kxōši fela, lesolo la
 selote. Phoofolo ya lesolo e be e sa abela
 -nwie, e be e išwa mošate ka moka xau
 yona. Xe ba tsoma ba na le diimpya ba
 šeditše mpya ya lebelo, e e ka tseuthšwa
 minuta moleteng xoba pela phaxong ya
 mafika, e swaišwa ke yo mongwe
 le yo mongwe, fela ba tseba xore ke
 ya mokete, ka xobane mpya ya xaxe e
 e tseuthšitše mošimeng xoba phaxong ya
 mafika. Rena ba gotho xarena nako, na
 ya rena ke le šatši xe le phirima,
 ke xona molesole le boyaxo le ya xae
 xe ba xo tsoma, ba bolaya thola,
 xona ba abelana diwana, mongwe a
 tšea lekoto, mongwe a tšea letsoxo. Ba
 tla e kxobelana. Xe e le minuta, thšipa,
 xa ba di abelane. Ba kxetha yo mongwe
 mo xare xa bona xore a ba kxobêlé yona
 yo a ba hweditšexo ba e bua ba tla ja
 mo tamiša. Babolai ba phoofolo ba abela
 -nwie dithe, Tau le nkwe xe di bolailwe
 ba iša matlalo a tšona mošate, ka xobi
 ne ke dibata, le kxōši le yona ke
 sebata e swana natsō.

VI

Xo rea le xo tsoma No.6

K34/12

404

Kwena e bolawa ke dingaka, motho fela
 xe a e bolatile o ya tsebexa xore ke
 moloi, ka xobane nama ya kwena xa
 lewe ke mphōlō; bōkō ba kwena ke
 nphole o o makatšaxo, xothwe monna yo
 mongwe o kite a thšela xjako ba kwena
 na ka sedibeng, a fetša batho ba
 motse ouwe. Xe ba ba yo bua
 Kwena ba tseithša mešunkane ka
 dinkang, xore seši se se ba tsene, yo
 se na tsenexo ka dinkang o swanetše
 xo lwala. Batho ba bangwe ba e bolawa
 xo fetša batho. Motho yo a loilwexo ka
 kwena, xoba nama ya yona letšatši
 xa lesobeie a sa phela. Ba ba bangwe
 ba dira bothoko ba kwena ba bo
 thlakantšha le di thlare, ba^a koma xe
 ba ija dijo tše ba di belaelaxo
 xore ba thlātše. Bothoko ba kwena
 se dirwa ke dingaka tša bo thlaka-
 nthša le di thlare. Thakadu xe e
 bolaitwe, letlalo la yona le dira
 matswa a xo bofa a xo khwathla
 letlalo la yona le dira ditōropo tša
 xo dona di dholo.

404 // Xorea ^{le} Xotsoma No: 6 K34/12 7

a be ba seke ba swara phoofolo di pho-
 otho xe a lomilwe ke tau xoba kwenar
 ba nyaka mo tau di yaxo ntle, xoba mo
 Kwenar di yaxo ntle; ba tšea masepa
 a tšona ba mo tlotša, xona o tla fela
 kapela. ~~Batsami~~ ^{Banna} ba be ba ikiletša basae
 xe ba ya marumong. Lebaka la tloxa le
 ruwe ke mošiwana le rekišetšwa kxos-
 ela. Kethsolo la selete le dirwa ka
 nako e tee feela, xa le boeletšwe.
 Lebaka la xo dira lesolo la selete ke
 lebaka fela la xo foka marumo. Nama
 ya lesolo la selete e šwa mošate ka moko
 xa ba ~~colole~~, xa e dirwe mexwapa
 xe ba veile moreo wa molete ba
 dira mo diphoofolo di sepelaxo, ba bea
 dithatana tša mantsi ba di epela ka
 moleteng, ba o tšeletša fa xodimo ba
 beile ma hlare a sa bona exo botse, ba
 dira maxorana le dikxorwana, xona mo
 kxorwaneng kemo ba beaxo moreo wa
 molete. Xa ba kobele diphoofolo xoyona
 di tla wela moreong xe di o anwa. Xo
 rea banna ba batsami, ba ba sa
 tšwafexo, xo yo thlalela mereo.

~~404~~ Xotsoma le xo rea No. 6 K34/12 8

Merego ye e bexo e tsebexa e be ele ya molete, ke ya diphoofolo, le ya difu... (sefu ke lefsika) le ya xoswara ka hloxo. Phoofolo e e seno tsentsha ka molabeng, xe ere keya pele e ya kxangwa ya ehwa xe entše e lweša ere kxakxara kxakxara. Melabar ke ya mehuta e mentši, ye mengweke moutlwane, e swara leotong, moutlwane ke ya xoswara dinonyana tša xoswana le dikxaka. Segma, sere kxori e bona mae, moutlo xa e o bone, ka xobane ba dira moutlwane mo sehlangeng sa kxori, xoba kxaka xe e na le makxopa. Bolepa bo dirwa ka dikxokolwana tša dienywa, tše di bitšwa xo boletswa. Boletswa bo di sehuto mo sehlangeng, bo byalwa ke nonyana, ba mela mo kateng ya sehlang se sengwe le se sengwe. Boletswa ba ya fulwa xe wo xodile, ba bo apea, ba phothwa, ba sathwa, ba lokelwa ka metseng, ka moraxo ba hlatswiwa, ba lokelewa ka kxapangeng. Bo tatetšwa mo lehonyaneng xe ba yoreadinonyana.

404X Xo tsona le xo rea No. 6 ⁹ K34/12 ⁹

Merego ya melete e diretšwe diphoofolo. Sefu se diretšwe dinonyana le diphoofolo. Melaba le bolepa ke merego e e diretšwexo diphoofolo dinonyana. Melaba ke ya dikxaka le dikxaki. Bolepa bo swara maoba le dinonyana tše di nnyenyane tša xo swara le bo twantwale. Merego ke ya dithoko. Sefu ke sa dinkwe dipela le dithaxo. Motho xe a tanyolotše phoofolo ya motho o ya mo lōta, a mo direla molato. Setopa se diretšwe mahodw, motho ye a se ~~swang~~ o swanetše xo ikxela sona pa a kxone a o topa mongwe. Ba tšea setopa ba se fiša fa motho a tševexo selo xana, o tla jove jo! jo! a babiva ke seata, a ba a tla xo mong a selo sela xore a mo topolle. Motho yo mongwe le yo mongwe o tseba xu rafa nase. Ba tšea mabyang ba a fiša mo sethaxeng sa dinose, yare xela di thšabile ba di rafa. Batanyi ba dinonyana ba bo tatetša mo mabyanyeng a a bitšwaxo matata.

10*

K34/12 10*
xo tsoma le xo rea No.6

404

Re a xal maxosana ra šadišer dikxovwe
ana fela-mo di ka tsenaxo fela xe di enna
metse. Xe dire ke a nwa di a swarwa
ke boletswa, motanyi o khuta mo
diklareng, xe dinonyana di swerwe o
tšwela a tsošitše ka lebelo, are xo
e swara a e sopa molala mo xongwe
a a tabanya fase. A boeletša a
Eha xape. Fa xongwe dinonyana di
rewa mo diklareng tša tšona, tša
xo swana le maeba, xe e re ke ya
alamela e ya swarwa. Ends

Molalediši: Mrs. Moxadi Mafithši
Mphato = Lehohu.

Penwadi: P. J. Makhosana,
P. O. Zandfontein,
Matlala Cent. School,
Via Pietersburg
End S. 404